صنف

مکاری‌ها چه کسانی بودند؟

■ مکاری کسی بود که تعدادی چهارپا پیش خود نگه می‌داشت و آنها را اجاره می‌داد. در واقع به زبان عامیانه به مکاری، «خر کرایه‌بده» می‌گفتند. شیوه اجاره مکاری‌های تهران قدیم به دو صورت بود؛ یک نوع که مسافران را خودشان پیدا می‌کردند و به همراه آنها چاروادار (شاگردان خود) را می‌فرستادند و صورت دیگر آن بود که الاغ را توسط ضامن در اختیار مال کرایه‌کن می‌گذاشتند. جعفر شهری در کتاب «تاریخ اجتماعی تهران در قرن سیزدهم» در این مورد این‌گونه توضیح می‌دهد: الاغ‌هایی که چاروادار همراه‌شان بود، آنهایی بودند که به راه‌های دور فرستاده می‌شدند و آنهایی که تنها روانه می‌شدند، چهارپایانی بودند که جهت گردش و تفریحات یک‌روزه اطراف شهر اجاره می‌شدند. مکاری‌گری نه تنها شامل الاغ بلکه مشمول هرگونه چهارپا می‌شد. مکاری‌های تهران و اطراف آنهایی بودند که اسب و الاغ‌های جوان و خوش‌ریخت را همراه پالان و زین به شمیران، ونک، فرحزاد، امامزاده داوود و ییلاقات اجاره می‌دادند که غالبا با چاروادار روانه‌شان می‌کردند و چهارپایان سرحال و برجسته را به اجاره جوان‌ها و داش‌مشدی‌های خوب پول‌بده و سرشناس می‌دادند که البته کرایه را از حد معمول زیادتر می‌گرفتند. آدم‌هایی هم مانند پمپ بنزین‌های امروزی در وسط راه‌ها بودند که به محض پیاده شدن حیوان را تحویل گرفته، آب و علوفه در اختیارش می‌گذاشتند، تر و تمیزش می‌کردند، یال و دم‌شان را شانه زده و پس از اندکی استراحت چهارپا را در قبال مزدی زیاد تحویل همراهانش می‌دادند.

شرایط کرایه کردن

برای کرایه کردن چهارپا از مکاری چند مساله بسیار مهم بود؛ اول آشنا و مشتری بودن در مکاری واحد، دست به جیب بودن و خست نداشتن، با مهتر و شاگرد مکاری دوستی داشتن و اینکه سرانجام در بازگرداندن چهارپا تحفه و سوغاتی به مناسبت محلی که رفته‌اند برای مکاری بیاورند. مثل سوغاتی ماست از شاه عبدالعظیم یا کشک و گردو از شمیرانات و... نرخ کرایه برای اسب‌ها از روزی ۳۰شاهی تا دو قران و برای الاغ از ۱۰شاهی تا یک قران بود. در آن ایام اسب و خر سواری مانند ماشین‌سواری امروزه جزو علایق جوانان محسوب می‌شد که وسیله گشت و گذارشان بود و هم با آنها می‌توانستند خودنمایی کنند از این رو بازار مکاری‌ها همیشه پررونق بود. مرکز خر کرایه‌بده‌ها یکی در حوالی دروازه شمیران بود که الاغ‌هایشان را برای شمیرانات و دیگر اینکه در اطراف «گارماشین» و اول خیابان خراسان بودند که برای گردش و زیارت در بیابان‌های صفاییه و زیارت حضرت عبدالعظیم اجاره می‌کردند.

نخستین قبرستان‌های «دارالخلافه»

از «گورستان سرقبرآقا» تا «مسگرآباد»

احمد نیکروح

قبرستان چهارده‌معصوم

تهران از دوره قجر که عنوان پایتخت ایران را به خود گرفت به موازات گسترش محدوده شهر و افزایش جمعیت، گورستان‌های متعددی را در نقاط مختلف خود جای داد که مردم مرده‌های خود را برای کفن و دفن به آن اماکن می‌بردند. از مهم‌ترین قبرستان‌های عمومی باید به گورستان میدان حسن‌آباد، چهارده معصوم (آب انبار قاسم‌خان)، سر قبر آقا و مسگرآباد- که در دوران پهلوی اول ساخته شد- و چندین قبرستان خصوصی مانند قبرستان ظهیرالدوله در دربند، ابن‌بابویه، باغ طوطی و... اشاره کرد.

گورستان سرقبرآقا

برخی از مورخان نخستین قبرستان تهران را گورستان سرقبرآقا در شرق میدان امین‌السلطان می‌دانند. ابتدا در این محل، سید ابوالقاسم نخستین امام‌جمعه تهران در عصر محمدشاه و اوایل سلطنت ناصرالدین‌شاه دفن و سپس این مکان تبدیل به آرامگاه خانوادگی خاندان او شد. پس از فوت و دفن او عمارت و گنبد مجللی بر سر مزارش ساخته شد که به بقعه سر قبر آقا معروف شد. این قبرستان بیشتر محل دفن اطفال مرده‌های بی‌صاحب و اموات بی‌ارزش بود. در این گورستان شب‌ها دزدان با پوشیدن لباس کفن به جان مردم می‌افتادند و جیب آنها را خالی می‌کردند و بیش از آنکه این محل قبرستان باشد محل رفت و آمد الوات، اوباش و اشرار بود. در اواخر این مکان تبدیل به زباله‌دانی شد چراکه خاکروبه‌های شهر در آنجا ریخته می‌شد. تا اینکه در دوران پهلوی اول خاک این قبرستان تسطیح و باغی وسیع به نام «باغ فردوس» در آنجا تاسیس و در زمان محمدرضا پهلوی در آن محل درمانگاه و بیمارستان ساخته شد.

قبرستان میدان حسن‌آباد

گورستان میدان حسن‌آباد یا هشت گنبد در ضلع شمال غربی چهارراه حسن‌آباد (تلاقی خیابان سپه و شاهپور) قرار داشت که شهرداری در سال ۱۳۱۷ آنجا را تبدیل به مرکز آتش‌نشانی کرد و قبرستان عملا تعطیل شد. این گورستان تقریبا در آخر هفته‌ها تبدیل به گردشگاهی می‌شد که اهالی محل در آنجا جمع می‌شدند و به دعاخوانی و فاتحه‌خوانی می‌پرداختند و بعد از آن بساط ناهار و شام پهن می‌کردند. البته مردم برای دفن مرده‌شان در این محل چندان رغبتی نداشتند چراکه گفته می‌شد مرده گناهکاری که مورد آق والدینش قرار گرفته بود، در آن محل دفن شده بود و شب‌ها مردم می‌شنیدند که از آن قبر فریاد «سوختم، سوختم» می‌آید. برای از بین بردن این شایعه، حتی حمامی در آن محل ساختند ولی با این اوصاف و جریان، حمام نتوانست به کارش ادامه دهد و تعطیل شد. از افراد معروفی که در این گورستان مدفون هستند به میرزا رضای کرمانی و پهلوان معروف دوران قاجار، اکبر خراسانی و رضا کلهر باید اشاره کرد.

گورستان چهارده معصوم

در ابتدای جاده ری (بیرون دروازه حضرت عبدالعظیم)، گورستانی با چهار طاق کثیف و فروریخته قابل دید بود که زمین‌های پست و بلند با حفره‌های هولناک و ترسناک داشت و محل دزدان و جانیان شده بود. نام دیگر این قبرستان، آب‌انبار قاسم‌خان بود. وجه تسمیه آن به این اسم به دلیل وجود نیم‌پایه آجری بود که لوحه مزار قاسم خان بانی آب انبار (برای زایران و مسافران حضرت عبدالعظیم) در قبرستان بود. این گورستان طبق شنیده‌ها بیشتر به مزبله‌دان شباهت داشت تا محل دفن اموات. از این رو حکومت وقت خاک این گورستان را هموار کرد و خانه‌های یک و دواتاقه برای کارمندان بلدیه (شهرداری) ساخت.

> **خیلی از تهرانیان اموات خود را در خانه شسته و در حیاط همان‌جا دفن می‌کردند اما با روی کار آمدن پهلوی اول یکی از قوانین آن بود که کسی حق ندارد جنازه بستگان خود را در خانه بشوید و دفن کند و به دلیل گورستان‌های کثیف در تهران رضاخان دستور تاسیس گورستانی جدید به نام «مسگرآباد» را می‌دهد**

قبرستان مسگرآباد

تا کودتای ۱۲۹۹ خورشیدی خیلی از تهرانیان اموات خود را در خانه شسته و در حیاط همان‌جا دفن می‌کردند که برایشان هزینه‌ای دربر نداشته باشد اما با روی کار آمدن پهلوی اول یکی از قوانین آن بود که کسی حق ندارد جنازه بستگان خود را در خانه بشوید و دفن کند و به دلیل گورستان‌های کثیف در تهران، رضاخان دستور تاسیس گورستانی جدید به نام «مسگرآباد» را می‌دهد. این قبرستان نخستین قبرستانی بود که اداره متوفیاتش مجهز به آمبولانس و غسالخانه‌ای آبرومند بود. با این حال باز کمتر کسی حاضر می‌شد مرده خود را در آنجا دفن کند چراکه از یک‌سو می‌گفتند بلدیه رضاخان گورستان را ساخته از سوی دیگر شایعه شده بود که کافری در این قبرستان دفن است در این‌صورت این گورستان نامشروع است و مردگان در آنجا عذاب می‌کشند در نتیجه تهرانیان از دفن اموات‌شان در آنجا خودداری می‌کردند تا اینکه رضاخان سایر گورستان‌ها را متروک و دفن مردگان را ممنوع کرد و مردم مجبور شدند به دفن اموات‌شان در آنجا رضایت دهند. از مزایای این قبرستان وجود دار و درخت، گلکاری، آسفالت‌کشی و ممنوع کردن ورود گداها، ولگردها و بی‌سروپاها بود.

آداب پیش‌خرید کردن قبر

پیش‌خرید کردن قبر نزد تهرانیان قدیم آداب و رسوم خاصی داشت. اگر کسی قبری برای خود هنگام حیات می‌خرید باید تنگ شربت، شیشه‌ای از گلاب و مقداری تربت سیدالشهدا در کنار قبر می‌گذاشتند. و اینکه سر قبر را می‌پوشاندند و هر شب جمعه کنار قبر چیزی خیرات و برای خود و اموات گذشته طلب آمرزش می‌کردند.

از کالسکه تا گنبد برنجی

قبل از ورود اتومبیل به پایتخت، پس از آنکه مدتی جنازه به‌وسیله اهالی محل روی تابوت یا جماعت تشییع‌کنندگان روی دوش مردم گردانده می‌شد، به کالسکه‌ای مشکی‌رنگ منتقل می‌شد. معمولا در داخل کالسکه تا زمانی که به قبرستان برسند نزد میت قاری قرآنی بود که مشغول قرائت قرآن و تلقین می‌شد سپس با ورود به قبرستان مراسم کفن و دفن انجام می‌شد. وضع به این منوال بود تا اینکه در سال ۱۳۱۰ در زمان پهلوی اول حمل اموات به‌وسیله کالسکه و دوش مردم ممنوع شد و نخستین اتومبیل نعش‌کش به نام «گنبد برنجی» ساخت قورخانه در اختیار بلدیه و گورستان قرار گرفت. این وسیله جدید، شورولت سواری مستعملی بود که اتاقکی مربع از چوب و تخته برای آن ساخته شده بود و گنبد برنجی کوچکی شبیه گنبد طلاهای امامزاده‌ها بالای آن نصب و دری از عقب و پاگردی در اطرافش تعبیه شده بود که تمام آن به رنگ سیاه بود و دو نفر قاری در آنجا مشغول قرائت قرآن می‌شدند و اتومبیل همگام با حرکت متعاقبان آهسته به راه افتاده و جمعیت دنبالش «لااله‌الاالله» می‌گفتند تا به گورستان می‌رسید.

برگی از تاریخ

طبیب مرده زنده‌کن تهرانی

آریا شیروانی

■ در تهران قدیم، داستان طبیب مرده زنده‌کن از ماجراهای شنیدنی بود که سینه به سینه در هر کوچه، برزن و محله روایت می‌شد. داستان از آنجا آغاز شد که حاج میرزاخلیل طبیب تهرانی از پزشکان نام‌آور دوره ناصری یک دارالشفاء یا به اصطلاح امروز درمانگاه داشت که در آنجا بیماران را معالجه و مداوا می‌کرد. در یکی از روزها دوست حاجی میرزاخلیل تصمیم می‌گیرد با طبیب تهرانی شوخی و مزاح کند از جمله آنکه شما طبیبان هیچ کاری را در قبال مریض انجام نمی‌دهید، فقط نبض می‌گیرید، زبان و چشم وی را نگاه می‌کنید و پس از تشخیص، یکسری دواهای بی‌ربط که قدر یک پول سیاه ارزش ندارد به مریض می‌دهید،اگر مریض شفا یافت که زبان دارد و باعث شهرت شما می‌شود و اما اگر بیمار مرد که دستش از دامن خاک کوتاه است و دیگر هیچ. در همین زمان که طبیب و رفیق سرگرم مزاح بودند، دو نفر تابوت‌کش،جنازه‌ای را در مقابل دارالشفاء گذاشتند تا نماز میت به جا آورند و بعدا دفنش کنند. رفیق حاکم‌باشی تا این قضیه را دید رو به طبیب کرد و با مزاح گفت: «اگر راست می‌گویید که دواهای شما اثر دارد پس باید مرده را هم زنده کنی و اگر توانستی او را زنده کنی من به حکیمان ایمان می‌آورم.» از رفیق اصرار از طبیب انکار تا اینکه طبیب تسلیم خواسته دوستش شد و جنازه را معاینه کرد. حکیم‌باشی ابتدا نبض وی را گرفت و گویا ضربان خیلی خفیفی در آن احساس کرد و سپس آینه را روی بینی مرده گرفت و پس از چند لحظه، بخاری روی آینه فراگرفته شد و بر حاضران معلوم شد که مرده، زنده است. حاج میرزاخلیل، دستور تنقیه نوشت و عطار دارالشفاء نسخه را پیچید و تنقیه‌چی مشغول کار شد. پس از ۱۰، ۱۵ دقیقه‌ای مرده از جایش برخاست و نشست و کفن را به دور خود پیچید. حکیم‌زاده از وی تحقیق کرد و معلوم شد که وی عمله غریبی است که شب گذشته غذای سنگینی خورده و خوابیده و صبح از جایش بلند نشده و الان هم نمی‌داند چه بر سرش آمده است. سرانجام طبیب چند نفر را فرستاد تا برای عمله لباس بخرند و وی را راهی کرد. بر اثر این شوخی بود که از فردای آن شب، میرزا خلیل به «طبیب مرده زنده‌کن» معروف شد و سیل مراجعه مردم و بیماران روز به روز به دارالشفایش افزایش یافت تا جایی که اسباب زحمتش شد.

فرم درخواست اشتراک روزنامه شرق در تهران

کلیه متقاضیان محترم می‌توانند هزینه اشتراک خود را براساس مبالغ مندرج در جدول ذیل به شماره حساب ۶۸۶۸۹۵ نزد بانک سپه شعبه میرزا کوچک‌خان (قابل پرداخت در کلیه شعب) به نام محمدامیر مظاهری واریز و اصل سند بانکی مربوطه را به همراه فرم تکمیل شده ذیل به یکی از سه طریق زیر به دفتر امور مشترکین تحویل فرمایند.

۱- تماس با شماره تلفن‌های ۳۲- ۸۸۸۱۴۲۳۰ جهت اعزام مامور برای دریافت مدارک.

۲- مراجعه به آدرس دفتر واقع در خیابان میرزای شیرازی - نبش کوچه نهم- پلاک ۴۹- طبقه فوقانی بانک سپه

۳- ارسال از طریق دورنگار به شماره ۸۸۸۴۱۲۷۹

شرایط اشتراک

۱- ساعت تحویل روزنامه ۵ صبح الی ۱۱ صبح می‌باشد.

۲- شروع ارسال روزنامه برای متقاضیان که درخواست خود را به صورت کامل تحویل داده‌اند، حداکثر ۱۵ روز بعد از تحویل مدارک خواهد بود.

۳- مبالغ مندرج در جدول بابت یک نسخه اشتراک می‌باشد.

۴- نوشتن کد پستی و شماره تلفن در فرم ضروری می‌باشد.

۵- در صورت عدم دریافت روزنامه مراتب را به امور مشترکین اطلاع دهید، در صورت عدم اطلاع به منزله دریافت تلقی می‌شود.

توجه: لطفا کپی فیش بانکی را تا پایان اشتراک نزد خود نگه دارید.

مدت	۱ ماهه	۳ ماهه	۶ ماهه	۱۲ ماهه
قیمت (ریال)	۳۶۰/۰۰۰	۱/۰۰۰/۰۰۰	۱/۹۵۰/۰۰۰	۳/۷۰۰/۰۰۰

رسید دریافت فیش یا وجه نقد

بدین‌وسیله ..... ریال وجه نقد ☐ فیش ☐ چک ☐ بشرح زیر جهت اشتراک ..... نسخه روزنامه شرق

به مدت ..... ماه از مشترک شماره ..... به نام ..... دریافت نمودم.

نحوه پرداخت	شماره فیش/چک	تاریخ	نام بانک	نام شعبه	کد شعبه	مبلغ

نام و نام خانوادگی دریافت کننده: ..... امضاء دریافت کننده: .....

توجه: لطفا نحوه مطلوب دریافت روزنامه را اعلام دارید:

مدت اشتراک: ۱ماهه ☐ ۳ماهه ☐ ۶ماهه ☐ ۱۲ماهه ☐ کد اشتراک ..... تعداد نسخ اشتراک .....

مشخصات متقاضی

نام: ..... نام‌خانوادگی: ..... نام موسسه: .....

آدرس دقیق: .....

کدپستی: ..... تلفن: ..... نمابر: .....

امضای متقاضی:

جدول ۱۵۵۲

افقی:
۱- اثر ادی مری بیکر- درون دهان ۲- درود- هدایت‌گر- خط‌کش بیگانه ۳- سخنان بیمار گونه- نت چهارم- پروردگار عالمیان- مارکی بر لوازم صوتی ۴- خجسته- طمعکار ۵- قطار شهری- خواهش کردن ۶- جوی‌ها - آش هفت‌سین- شاخ شکسته! ۷- مارکی بر خودرو- شهد شیرین- نرم ۸- معلم مقطع متوسطه- آغازکننده- فراوان ۹- ماه فوتبالی- گاو کاری- فرودگاه ژاپن ۱۰- رفت در گویش مشهدی- همیشه- آشکار ۱۱- جمع ناظر- آبونمان ۱۲- جمع مشهد -طایفه‌ای از ایلات کرد سنندج ۱۳- زمین لم‌یزرع- عمومی‌تر- ابریشم خام- اهلی ۱۴- شب- جمهوری ما- میدان جنگ ۱۵- خودبین و مغرور- پایتخت ماداگاسکار

عمودی:
۱- یک‌دهم- تابلویی از ایلیا رپین ۲- خر- از بین رفته- ممکن است ۳- قوت لایموت- تبریک گفتن- به هدف رسیدن ۴- حس بویایی- جلوتر- جای آشکار شدن ۵- گریزان- دوستی و محبت- ضمیر اشاره ۶- زخم در چشم- گذرانیدن- از افعال ربطی ۷- پیشوند منفی- برنامه ورزشی- مجلس طرب - بلند گردانیدن ۸- لغت‌نامه معروف- زمستان- هدف متعالی ۹- ابزار نجاری- آنکه از نسل علی و فاطمه است- سخت‌تر- آب تازی ۱۰- آسمان- ورزش دادن- القا ۱۱- لنگه بار- مادر حضرت رسول- آشکار ساختن ۱۲- مجددا- زگیل- کشیدن ۱۳- کرگدن- بی‌دین- خدای من ۱۴- قفل قدیمی- عاشق- چوب دستی ساربان ۱۵- مخترعان هواپیما- ناپیدا

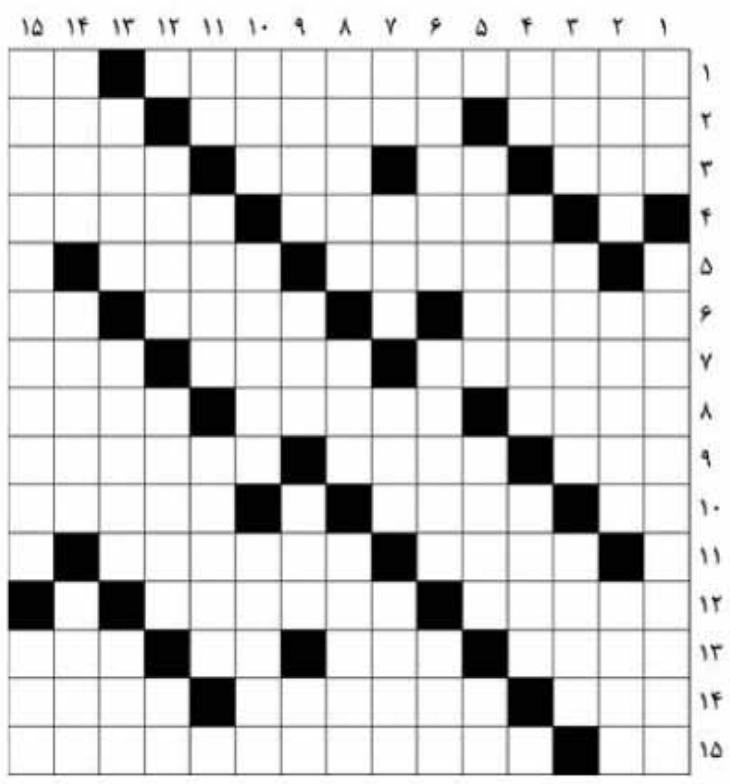

حل جدول ۱۵۵۱

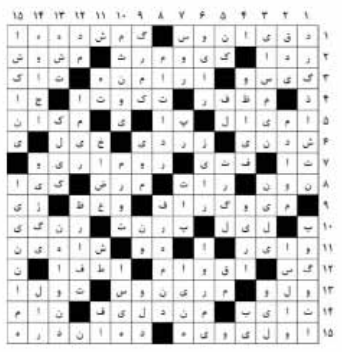

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

سودوکو ۵۵۶

		۳		۴		۶		۱
	۴		۶		۸	۹		
					۲	۷	۵	۴
	۷	۱	۵	۸		۲		
	۵		۴	۶	۱			۹
۶		۸	۲		۷			
				۹		۳	۱	۲
	۱		۸	۵		۴		۷
۹		۷		۲		۵		۸

حل سودوکو ۵۵۵

۵	۳	۶	۱	۷	۹	۴	۲	۸
۷	۹	۱	۲	۸	۴	۵	۳	۶
۸	۴	۲	۵	۶	۳	۷	۹	۱
۹	۷	۸	۴	۳	۵	۱	۶	۲
۳	۲	۵	۶	۹	۱	۸	۴	۷
۱	۶	۴	۸	۲	۷	۹	۵	۳
۶	۱	۹	۷	۴	۲	۳	۸	۵
۴	۸	۷	۳	۵	۶	۲	۱	۹
۲	۵	۳	۹	۱	۸	۶	۷	۴

قانون‌های حل جدول سودوکو:

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

سودوکو سخت ۲۰۶

۷				۲		۴		
			۳		۷		۵	
۲			۱		۶			
۹				۳		۱	۷	
	۲		۴			۸	۳	
		۳	۸	۶			۴	
		۲			۸	۶		
		۷	۶	۹				
		۵		۱		۹		

حل سودوکو سخت

۸	۷	۶	۴	۱	۲	۳	۵	۹
۵	۳	۹	۷	۸	۶	۴	۱	۲
۴	۱	۲	۵	۳	۹	۷	۸	۶
۲	۶	۱	۸	۷	۳	۵	۹	۴
۷	۹	۸	۲	۶	۴	۱	۳	۵
۳	۴	۵	۹	۱	۵	۸	۶	۷
۶	۵	۳	۱	۴	۷	۹	۲	۸
۹	۸	۷	۶	۲	۸	۵	۴	۱
۱	۲	۴	۳	۹	۱	۶	۷	۸